

از آن همه دیروز / بازخوانی تاریخ

راوی تاریخ تصوف در ایران

عبدالحسین زرین کوب

عبدالحسین زرین کوب ۲۷ اسفند سال ۱۳۰۱ در بروجرد متولد شد. پس از پایان دبیرستان مدتی به تدریس در مدارس خرم‌آباد و بروجرد پرداخت. در همین دوره، نخستین کتاب او به نام تاریخ تطور شعر و شاعری در ایران منتشر شد.

سال ۱۳۳۴ از رساله دکتری خود در رشته زبان و ادبیات فارسی با عنوان نقدالشعر، تاریخ و اصول آن که زیر نظر بدیع الزمان فروزانفر تألیف شده‌بود، با موفقیت دفاع کرد.

سال ۱۳۳۰ در کنار عده‌ای از فضلالی عصر، همچون محمد معین، پرویز ناتل خانلری، و عباس زریاب خویی برای مشارکت در طرح ترجمه مقالات دائرةالمعارف اسلام دعوت شد. از سال ۱۳۳۵ با رتبه دانشیاری کار خود را در دانشگاه تهران آغاز کرد و عهده‌دار تدریس تاریخ اسلام، تاریخ ادیان، تاریخ کلام و تاریخ تصوف در دانشکده‌های ادبیات و الهیات شد. از سال ۱۳۴۱ به بعد، در دانشگاه‌های آکسفورد، سوربن، هند و پاکستان و در سال‌های ۱۳۴۷ تا سال ۱۳۴۹ در آمریکا به‌عنوان استاد میهمان در دانشگاه‌های کالیفرنیا و پرینستون به تدریس پرداخت.

یکی از مشهورترین آثارش کتاب «دو قرن سکوت» است که در آن به حوادث و اوضاع تاریخی ایران در دو قرن اول اسلام از حمله عرب تا ظهور دولت طاهریان پرداخته است. آثار او به‌عنوان مرجع عمده در مطالعات تصوف و مولوی‌شناسی شناخته می‌شود. از جمله آثارش می‌توان به این عناوین اشاره کرد: با کاروان حله، شعری دروغ شعری نقاب، از کوزه بردان، سزنی، پله پله تا ملاقات خدا، آشنایی با نقد ادبی، دیدار با کعبه جان، نامورنامه در باره شاهنامه فردوسی، ارزش میراث صوفیه و…

زنده‌یاد زرین کوب سرانجام ۲۴ شهریور ۱۳۷۸ درگذشت.

خودزنی / محیط‌زیست

انتقال آب از خلیج فارس به یزد، آری یا نه؟

کلنگ کار که به زمین زده شد فریاد کارشناسان و فعالان محیط زیست بلند شد. عملیات اجرایی طرح ملی شیرین سازی و انتقال آب خلیج فارس با عنوان طرح ملی ساقی کوثر، اردیبهشت سال ۱۳۹۲ با فرمان محمود احمدی‌نژاد آغاز شد تا بلکه شهرهای فلات مرکزی همچون یزدو کرمان لبی تر کرده، از خشکسالی نجات یابند. اما همان زمان عده‌ای از کارشناسان طرح را شکست‌خورده قلمداد کردند و با احتساب هزینه‌های مالی و زیست محیطی آن را فاقد توجیه دانستند. طرح متوقف شد تا زمانی که زمرمه‌هایی در باره از سرگیری آن در دولت یازدهم به گوش خورد. مسئولان وزارت نیرو از آن به عنوان یک پروژه جدی نام بردند و از عملیاتی شدن آن در آینده‌ای نزدیک خبر می‌دادند. از طرف دیگر آمادگی چندی پیش قرارگاه سازندگی خاتم الانبیاء (ص) راه را هموارتر کرد. سخنان رئیس جمهور در جمع مردم یزد نیز مهر تأییدی بر زمرمه‌های پراکنده اجرایی شدن طرح انتقال آب شد. به گفته روحانی، ۴ هزار میلیارد تومان برای این طرح اختصاص داده شده است: در تهران تصویب شده تا از صندوق توسعه ملی ۴۰۰ میلیون دلار برای این طرح اختصاص داده شود. در حالی که بر اساس تحقیقات، انتقال آب نیازمند اجرای بیش از ۹۰۰ کیلومتر لوله انتقال، بیش از ۲۰۰ کیلومتر تونل و ۱۰۵ مرحله پمپاژ آب هستند که نیازمند سرمایه‌گذاری بالغ بر ۱۸۹ هزار میلیارد ریال تنها برای یک استان است. شیرین سازی و انتقال آب خلیج فارس با هدف تأمین بخشی از نیاز آب صنعت و شرب استان‌های هر مزگان، کرمان و یزد برنامه‌ریزی شده است که اجزای مختلفی از جمله احداث تاسیسات نمک‌زدایی، احداث خطوط انتقال آب و احداث ایستگاه‌های پمپاژ و تأمین برق را در بر می‌گیرد. پرهزینه‌ترین قسمت این پروژه شامل احداث خطوط انتقالی آب‌رسانی در حدود ۱۱۰۰ کیلومتر است که علاوه بر صرف هزینه‌های بسیار تخریب محیط زیست را نیز در پی دارد. بر اساس تحقیقات انجام‌شده ورود مقادیر زیادی سباسب نمک به دریا منجر به نابودی آبزیان و تخریب اکوسیستم دریا تا شعاع چند کیلومتر می‌شود همچنین تغییرات حرارتی در محل ورود سباسب آب شیرین کن‌ها به دریا منجر به تغییرات بیولوژیکی و تأثیرات غیر قابل بازگشت بر آبزیان می‌شود. از دیگر تأثیرات این آب‌شیرین کن‌ها بر محیط زیست می‌توان به وابسته بودن تاسیسات نمک‌زدایی به انرژی حرارتی اشاره کرد که پیامد آن نشر گازهای گلخانه‌ای و گرم شدن زمین است. اما رئیس سازمان حفاظت محیط زیست چندی پیش با اشاره به مشکلات کم آبی در کشور گفته بود طرح‌های آبی به ویژه در زمینه انتقال آب باید کارشناسی شده و با نظارت سازمان حفاظت محیط زیست باشد تا منابع آبی کشور از بین نرود. اینکار همچنین در بخشی از گفت و گوی نروزی خود با خبرنگاران این پروژه را منوط به ارزیابی‌های زیست محیطی دانست و گفت: انتقال آب از دریا و از منابع آب دریایی با استفاده از آب‌شیرین کن‌ها می‌تواند به عنوان یک گزینه در انتهای کار انتخاب شود. اما مهم‌ترین گزینه در بحث فلات مرکزی اصلاح الگوی کشاورزی است، زیرا با همین سیستم کشاورزی نمی‌توان ادامه داد.

این درحالی است که برخی از صاحب‌نظران معتقدند با وارد کردن این اعتبارات در اصلاح الگوی کشاورزی همان منابع آب به دست می‌آید و نیازی به انتقال آب نیست اما برخی کارشناسان معتقدند با روند خشکسالی‌ها و بحث تغییرات اقلیمی، مشروط به رعایت الزامات زیست محیطی آب در دریای عمان به فلات مرکزی منتقل شود. (منبع: خبرآنلاین)

یادداشت روز

کار کارستان استاد شهرام ناظری

سیدعبدالجواد موسوی | تا همین یکی دو روز پیش به ضرس قاطع می‌توانستی بگویی فردوسی در موسیقی ایرانی مظلوم‌ترین چهره شعر فارسی است. سخن بلند او با همه شکوه و عظمتش جایی در موسیقی ایرانی نداشت و اگرچه عزیزان و بزرگوارانی در سال‌های اخیر جهد کرده بودند از این مظلومیت بکاهند اما تلاششان راه به جایی نبرد و نتوانستند چنان‌که شاید و باید حق کلام آن حکیم یگانه را ادا کنند.

البته پیشترها آلبوم «آواز اساطیر» را شنیده بودیم که چنان‌که روی جلد آن آمده بود کلام آن شاهنامه کردی بود، منتهی آن آلبوم شنیدنی و بسیار ممتاز در کارنامه استاد شهرام ناظری به کلام کردی بود و فارسی‌زبانان نمی‌توانستند از کلامش بهره کامل ببرند تا اینکه همین چند روز پیش آلبوم «درفش کاوایی» به بازار آمد. سال‌ها بود منتظر انتشار این اثر بودم و حدس می‌زدم اگر کسی بتواند از پس خواندن شاهنامه برآید کسی نیست به جز شهرام ناظری که هم دانش ادبی‌اش را دارد، هم پشتوانه موسیقایی‌ای که بتواند یاری‌گرش باشد و هم حنجره‌ای که خوب می‌تواند

هراس از آگاهی

نگاهی به «نظریه حکومت قانون در ایران» نوشته سید جواد طباطبایی

روزی اعتمادالسلطنه به مناسبتی برای ناصرالدین شاه قاجار تعریف می‌کند که در عهد فتحعلی شاه، ناپلئون نامه‌هایی برای دربار ایران فرستاد، اما در کل تهران یک فرانسه‌دان پیدا نکردند که نامه‌ها را بخواند، به همین خاطر پاکت‌ها را سر بسته پس فرستادند. سپس با افتخار اضافه می‌کند اما حالا (در عهد ناصر) چهار تا پنج هزار نفر در پایتخت زبان فرانسه می‌دانند. اما ناصرالدین شاه بی‌آنکه از این پیشرفت ابراز خرسندی کند، می‌گوید: آن زمان بهتر از حالا بود؛ چراکه مردم هنوز اینگونه چشم و گوششان باز نشده بود! این ماجرا که در خاطرات اعتمادالسلطنه آمده، حکایت از یک واقعیت انکارناشدنی در جوامع خودکامه دارد، اینکه همواره آگاهی توده مردم در تقابل با جریان خودکامه سیاسی قرار دارد. جالب اینکه ناصرالدین شاه که در جوانی به تأسیس دارالفنون و آموزش علوم جدید علاقه‌مند بود، در سال‌های آخر سلطنت خود، تمایلی به این قبیل آموزش‌ها و آگاهی‌ها نداشت. چراکه آگاهی مردم را در تقابل با حکومتی توأم با آسودگی خیال و مطابقت میل خود می‌دید. با وجود این، روند کسب آگاهی‌های نوین از طرق مختلف: انتشار روزنامه و ترجمه کتاب‌های خارجی، تألیف کتاب‌هایی که متأثر از آشنایی با پیشرفت‌های سیاسی دنیا بود و… در ایران آغاز شده بود. ماجرای پدیدار شدن این مفاهیم نوآیین و بحران خودکامگی در آن روزگار یکی از اصلی‌ترین مباحثی است که در کتاب «نظریه حکومت قانون در ایران» مطرح شده است. این کتاب بخش دوم از جلد دوم پژوهشی است با عنوان تاملی درباره ایران که بخش نخست آن با عنوان مکتب تبریز و میانی تجددخواهی منتشر شده است. سید جواد طباطبایی در این پژوهش به سراغ دوره‌ای مهم از تاریخ ایران رفته است که نظام‌های خودکامه با چالشی روبه‌رو شده‌اند. آشنایی با اندیشه‌های تازه و همچنین نظام‌های سیاسی و شیوه‌های حکومت‌داری در کشورهای اروپایی رفته رفته سنگ بنای اندیشه‌های نو و مطالبات

گردش روزگار برعکس است

زندگی خالی نیست / مهربانی هست / سیب هست / ایمان هست... (سهراب سپهری)

با کاروان حله / اخبار هنر

تغییر سریال‌های نروزی در دقیقه ۹۰

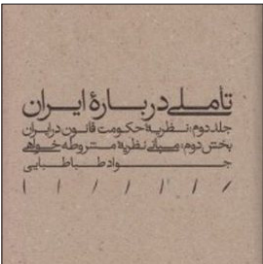

صدا و سیما در اقدامی که کمتر سابقه داشته است، در فاصله چند روز مانده به پایان سال، شبکه پخش‌کننده برخی سریال‌های نروزی را جابه‌جا، یکی از سریال‌ها را حذف و سریالی جدید جایگزین کرد. بر اساس تصمیم جدید مسئولان صدا و سیما، سری دوم از مجموعه «دودکش» که با عنوانی چون «فروشگاه بزرگ» و «پادری» هم معرفی شد، در نهایت از آنتن تلویزیون حذف شد. این سریال قرار

بود از شبکه اول سیما پخش شود. این در حالی است که تلویزیون و شبکه اول پیشتر رسماً از «دودکش» به کارگردانی محمد حسین لطیفی به عنوان سریال نروزی نام برده بودند. با حذف دودکش، سریال «بیمار استاندارد» ساخته سعید آقاخانی جایگزین آن در شبکه یک شد. بیمار استاندارد پیشتر گزینه پخش از شبکه سه سیما بود. همچنین سریال «قرعه» به کارگردانی برزو نیک‌نژاد که در اخبار رسمی از شانس کمتری در میان دیگر سریال‌ها برای پخش نروزی برخوردار بود، در دقیقه نود به عنوان جایگزین سریال «بیمار استاندارد» در شبکه سه معرفی شد. پیش از این اعلام شده بود که قرعه قرار است از شبکه پنج سیما به روی آنتن برود. ظاهراً مجموعه «عرفانی» تنها سریالی است که با جابه‌جایی همراه نبوده و به نظر می‌رسد پخش آن از شبکه دو سیما قطعی باشد. گفتنی است سریال «دودکش» به کارگردانی محمد حسین لطیفی، سریال دودکش درباره دو خانواده است که زندگی ساده‌ای دارند و یک قالیشویی را اداره می‌کنند، اما هر بار ماجراها و مسایلی برای آنها اتفاق می‌افتد.

ساقی بیار یاده ویر کن به یاد عبید
در ده که هم به یاده توان داد، داد عبید
بنمود عبید چهره و اندر رسید باز
خرم وصال دلبر و خوش بامداد عبید...
(عبیدزاکانی، قرن هشتم، ترکیبات)

سوت‌بازان

«نظریه حکومت قانون در ایران» (تاملی در باره ایران جلد ۲ بخش ۲)
مؤلف: سید جواد طباطبایی
نشر مینوی خرد
قیمت: ۳۸ هزار تومان
صفحه ۷۲۸

مردمی تازه‌ای شد که تا پیش از آن سابقه نداشت. این دگرگونی‌ها در سال‌های بعد زمینه‌ساز حرکتی مردمی شد که با عنوان انقلاب مشروطه در تاریخ می‌شناسیم.

اما پیش از آنچه در حرکتی عمل‌گرایانه به مشروطه انتجامید با حرکتی نظری روبه‌رو هستیم که حکایت از آشنایی مردم این دیار با مفاهیمی تازه دارد که تا پیش از آن در ادبیات سیاسی این دیار سابقه نداشته است؛ مفاهیمی همچون قانون، ملت و... صرف نظر از مشروطه و تاریخ آن، تجددخواهی و جریان تاریخی آن از اهمیت ویژه‌ای در تاریخ معاصر ایران برخوردار بوده چرا که درک دلایل عقب‌ماندگی ما در گروی درک جدال میان جدید و قدیم بوده است. آگاهی از این مهم باعث شده است کتاب‌های گوناگونی در این‌باره منتشر شوند که البته از کیفیت‌های متفاوتی برخوردارند. اما چنانچه سید جواد طباطبایی نیز بدان اشاره کرده از معدود پژوهش‌های قابل اعتنا و علمی در این باب، مجموعه کتاب‌هایی است که فریدون آدمیت درباره این دوره نوشته است. اما آنچه پژوهش سید جواد طباطبایی را با دیگر آثار متفاوت و در خور توجه ساخته است، رویکرد و راه متمایزی است که در این زمینه در پیش گرفته است. سید جواد طباطبایی نه تاریخ سیاسی که تاریخ اندیشه سیاسی این دوران را روایت کرده است. از همین سبب به جای تمرکز صرف روی رخداد‌های سیاسی، به سراغ متون اندیشه سیاسی در آن روزگار رفته و از دریچه این متون به روایت تغییر و تحولات فکری آن روزگار و طرح دیدگاه‌های تازه پرداخته است. (منبع: الف)

جولیا رابرتز وکیل مدافع یک مجرم می شود

بازیگر برنده اسکار در فیلم «ترین من» که از روی داستانی واقعی ساخته می‌شود در نقش یک وکیل ظاهر خواهد شد. جولیا رابرتز شانزده سال پس از «ارین براکوویچ» در درام دادگاهی «ترین من» (مرد قطاری) در باره یک شهروند نیویورکی ظاهر می‌شود. رابرتز در این فیلم نقش یک وکیل را بازی می‌کند که وظیفه دفاع از داریوس مک کالم، مجرم (و چهره مشهور اینترنتی) را به عهده می‌گیرد. مک کالم برای

هدایت قطارهای مترو و اتوبوس‌های گری‌هاند خود را به جای کارکنان سیستم حمل‌ونقل شهر نیویورک جا می‌زد. مک کالم که پزشکان تشخیص دادند مبتلا به سندرم اسپرگر است، برای چنین تخلفاتی بیش از ۲۵ بار بازداشت شد. شخصیت رابرتز در فیلم «ترین من» جدیدترین وکیل اوست و دیگر سرعت‌های مک کالم (که از پانزده سالگی شروع شد) در سراسر فیلم از طریق فلاش‌بک نشان داده می‌شود. کسانی که فیلمنامه سایمن استیونس (از سریال بریتانیایی ساعت یازدهم) را خوانده‌اند، به وراثتی گفتند رابرتز شبیه نقش خود در فیلم «ارین براکوویچ» که اسکار بهترین بازیگر زن را برایش به همراه داشت، نقشی پر محتوا در «ترین من» دارد. گاتام گروپ تهیه‌کننده پروژه است. رابرتز احتمالاً یکی از تهیه‌کنندگان فیلم خواهد بود و کارگردان «ترین من» هنوز انتخاب نشده است. داستان مک کالم پیش از این در روزنامه‌های مختلف و یک فیلم مستند اشاره شده است. رابرتز امسال تریلر جنایی «راز درون چشمان آن‌ها» به کارگردانی بیلی ری را روی پرده سینماها داشت.

کند و حالا با شعر فردوسی همان کاری را کرده است که با شعر مولانا. جدا از تسلط موسیقایی

ناظری بر نوع خاصی از موسیقی مقامی که ریشه در آیین یارسان دارد، درک و دریافت او از زمانه خود نیز ستودنی است. او در سال‌های اخیر در کنار فعالیت‌ها و دلمشغولی‌های همیشگی‌اش آلبوم‌هایی منتشر کرد تا به دیگران ثابت کند زمین و زمانه خود را به خوبی می‌شناسد. انتشار آلبوم «سفر عبرت» و «امیرکبیر» آن هم در آن هشت سال کذایی نشان داد که او اگرچه اهل شعار و هیاهو نیست اما نیک می‌داند در چه هنگام‌های می‌زید و در بزنگاه‌های تاریخی باید چه بخواند. در همین آلبوم شاهنامه‌خوانی‌اش نیز صرفاً به وجه ادبی و موسیقی اشعار فردوسی توجه نداشت. داستانی را برای خواندن برگزیده که به شدت تأمل‌برانگیز است. پایان آلبوم هم شاهکار است به ویژه وقتی با لحن ناصحانه استاد شهرام ناظری در می‌آمیزد: فریدون فرخ فرشته نبود/ ز مشک و ز عنبر سرشته نبود/ به داد و دهش یافت آن نیکویی / تو داد و دهش کن فریدون تویی... ای کاش گوش‌های ما مستعد شنیدن این آیات حکیم ابوالقاسم فردوسی باشد. ای‌دون باد!

فضای حماسی را انعکاس دهد. حدسم درست بود. قبل‌ترها هم نوشته بودم که شاهنامه‌خوانی منی‌اش این نیست که صرفاً شعر فردوسی را در دستگاه چهارگاه بخوانیم. باید با فرهنگ شاهنامه و الفتی داشت و با اسطوره و حماسه پیوندی. و از همه مهم‌تر حنجره‌ای که بتواند حق مطلب را ادا کند. خواننده باید به این درک ابتدایی و البته به شدت مهم برسد که نمی‌توان همانگونه که فلاں غزل عاشقانه سعدی را می‌خوانیم آیات شاهنامه را نیز بخوانیم. البته این حرف مختص شاهنامه نیست. شما شعر رودکی را هم نمی‌توانی به سبک و سیاق غزل حافظ و سدی بخوانی. ناظری این نکته را خوب فهمید و علت توفیق او در ارائه اشعار مولانا نیز همین بود. خیلی‌ها شعر مولانا را خوانده‌اند اما هیچ‌کدام نتوانسته‌اند ما را با جهان مولانا پیوند دهند. این ناظری بود که توانست با «صدای سخن عشق» و «مطرب مهتاب‌رو» و آلبوم‌های دیگری از این دست دعوی کسانی را که می‌گفتند شعر مولانا با موسیقی ایرانی جور در نمی‌آید باطل کند. ناظری توانست با تلفیق غزلیات پر شور مولانا و موسیقی ایرانی کاری بزرگ صورت دهد و نام‌کنی را ممکن